

I. PROBLEMY WSPÓŁCZESNEGO ZARZĄDZANIA (CONTEMPORARY MANAGEMENT ISSUES)

Funkcja turystyczna polskich makroregionów w świetle kryzysu gospodarczego XXI w.

Agata Niemczyk*, Tomasz Zaclona**

Słowa kluczowe: funkcja turystyczna obszaru, kryzys gospodarczy XXI w., polskie makroregiony

Keywords: tourist function of regions, economic crisis in 21-st century, Polish macroregions

Synopsis: Artykuł pokazuje kształtowanie się funkcji turystycznej polskich makroregionów w warunkach kryzysu gospodarczego XXI w. Wykorzystując dane statystyczne GUS, zidentyfikowano wskaźniki syntetyczne funkcji turystycznej przyjętych do analizy regionów, posługując się w tym celu pewnym zbiorem mierników. Podjęte badania zmierzały do udzielenia odpowiedzi na pytania: czy światowy kryzys gospodarczy XXI w. zmienił ocenę zdolności pełnienia funkcji turystycznej przyjętych do analizy regionów? W których z nich odnotowano wysokie wskaźniki funkcji turystycznej, a które osiągnęły w tym względzie niekorzystne oceny?

Wstęp

Zważywszy na okoliczności funkcjonowania podmiotów rynkowych, pierwsza dekada XXI w. okazała się niezwykle dynamiczna. Kryzys finansowy zapoczątkowany w latach 2006–2007 w USA przyjął charakter globalny i odcisnął swoje piętno zarówno na podmiotach popytu, jak też podaży rynku (w tym również rynku turystycznego). Znany jest wpływ kryzysu na wielkość i strukturę ruchu turystycznego, np. na rynku krakowskim [Niemczyk, Seweryn, 2012, s. 92–105]. Interesujące wydaje się więc rozpoznanie tego zjawiska w kontekście obszaru kreowanego przez wiele podmiotów podaży turystycznej.

Opracowanie zostało przygotowane w celu zaprezentowania funkcji turystycznej regionu oraz udzielenia odpowiedzi na pytanie, jak kryzys gospodarczy XXI w. wpłynął na kształtowanie się funkcji turystycznej makroregionów Polski. Realizacji przyjętego założenia posłużyły dane Głównego Urzędu Statystycznego, a analizą objęto lata 2007–2010.

Warunki funkcjonowania podmiotów rynkowych w pierwszej połowie XXI w. – wybrane problemy

Oczywisty jest fakt, że każdy podmiot rynku działa w pewnym otoczeniu, które w sposób bezpośredni lub/i pośredni wpływa na jego funkcjonowanie. Warunki, w jakich przyszło działać jednostkom w XXI w., nie należały do prostych. Wrzesień 2008 r., kiedy to

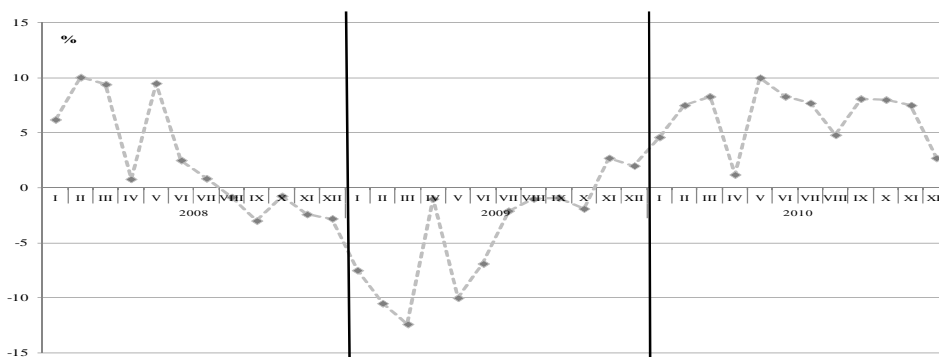
---

* Dr Agata Niemczyk, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

** Mgr Tomasz Zaclona, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu.

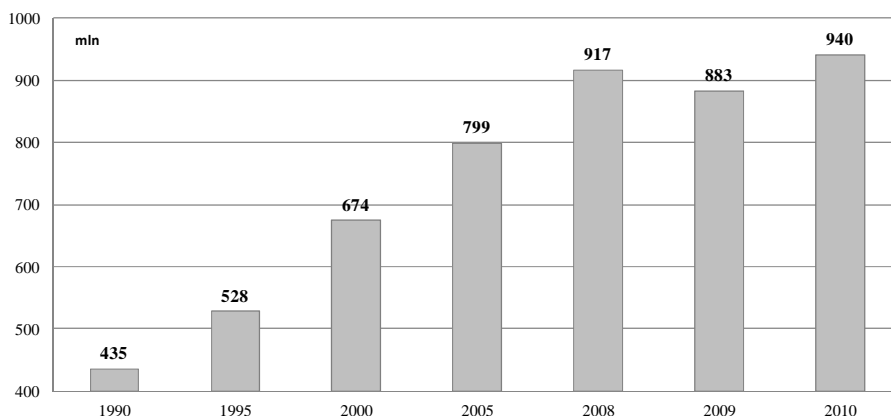
nastąpił upadek banku inwestycyjnego Lehman Brothers w USA – symbolu kryzysu finansowego 2007–2010, rozpoczął serię dalszych wydarzeń niekorzystnych dla funkcjonowania podmiotów rynkowych. W USA zmniejszył się popyt na wszelkie kredyty, zmalał optymizm konsumentów, a co za tym idzie – ich skłonność do zakupów (coraz więcej Amerykanów stawało się niewypłacalnymi). W rezultacie tego w 2009 r. zaobserwowano spadek dochodu narodowego i to nie tylko na kontynencie amerykańskim (o ok. 2,3% w porównaniu do 2008 r.), ale również np. w Unii Europejskiej (o ok. 4,0%) [szerzej: Niemczyk, Seweryn, 2011, s. 143–158].

Te i szereg innych zjawisk towarzyszących zmniejszeniu PKB, takich jak np. ograniczenie zatrudnienia, przyczyniły się do spadku konsumpcji, w tym również turystycznej. Z analizy przedstawionej na rys. 1 można wywnioskować, że największe redukcje w tym względzie odnotowano w pierwszym kwartale 2009 r. Wyraźnie zmniejszył się wówczas odsetek międzynarodowych podróży turystycznych – zwłaszcza w marcu, a UNWTO podaje, że ich liczba w omawianym roku spadła do 883 mln, tj. o 3,7% w stosunku do roku poprzedniego (por. rys. 2).

Rys. 1. Przyjazdy turystów zagranicznych na świecie (zmiana w procentach) (*International tourist arrivals (change in percent)*)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNWTO World Tourism Barometr, 2012].

Rys. 2. Liczba przyjazdów turystów zagranicznych na świecie (*Number of international tourist arrivals*)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNWTO Tourism Highlights, 2012, s. 2].

Biorąc pod uwagę kontynent europejski, znaczące spadki przyjazdów turystów zagranicznych odnotowano (według danych z Instytutu Turystyki) w krajach Europy Środkowo

-Wschodniej – w największym stopniu na Słowacji (aż o 26,5%) i Łotwie (21,4%). Spośród pozostałych krajów uwagę zwraca Francja, a więc kraj goszczący najwięcej turystów zagranicznych – w 2009 r. przyjęła ona o 6,3% mniej gości niż w roku poprzednim, podobnie zresztą jak Grecja (o 6,4%) i Wielka Brytania (o 6,4%). Znacznie większą redukcję przyjazdów turystów zagranicznych odnotowano w Hiszpanii (o 8,7%) [*Trendy...*].

Interesujące na tym tle jest rozpoznanie omawianej sytuacji w Polsce. Choć załamanie gospodarcze obserwowane w UE miało swoje następstwa również tu, jednak nie przeszkodziło to Polsce uzyskać w tym czasie najwyższego wśród krajów UE wskaźnika tempa wzrostu gospodarczego – na poziomie 1,6%. W 2010 r. Polska należała do najszybciej rozwijających się krajów unijnych [Niemczyk, Seweryn, 2012, s. 96]. Podobnie jak niemal w całej Europie na jej obszarze nastąpił jednak spadek konsumpcji turystycznej. Polacy rzadziej niż w 2008 r. podejmowali decyzje o wyjeździe turystycznym zarówno krajowym, jak i zagranicznym, ograniczając jednocześnie na to wydatki, zwłaszcza w kontekście podróży zagranicznych [Łaciak, 2010]. W sposób zbliżony sytuacja ta przedstawiała się również w przypadku turystyki przyjazdowej – w 2009 r. w stosunku do roku poprzedniego zaobserwowano spadek przyjazdów gości spoza Polski o 8,3% [*Trendy...*].

Ograniczenie liczby przyjazdów turystów zagranicznych jest już pewnym nośnikiem informacji związanych z kształtowaniem się funkcji turystycznej, niemniej jednak pełniejszy obraz tego zjawiska zapewnia analiza zbioru wskaźników opisujących tę kategorię.

Podstawowe pojęcia i wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej

Podstawowym zagadnieniem opisanym w niniejszym artykule jest funkcja turystyczna – rozumiana jako „działalność społeczno-ekonomiczna obszaru, która jest skierowana na obsługę turystów, i którą dany obszar spełnia w systemie gospodarki narodowej” [Matczak, 1989, s. 29]. Za obszar (region) uznaje się obszar o cechach na tyle charakterystycznych, że pozwalają one na wydzielenie go z większego terytorium [Kruczek, Zmyślony, 2010, s. 13]. Delimitacja regionów jest zagadnieniem trudnym i skomplikowanym, a najważniejszy jest w niej dobór kryteriów. Jednym z nich jest kryterium statystyczne, zaproponowane przez Unię Europejską, według którego przestrzeń europejska podzielona jest na tzw. NUTS-y. W polskich warunkach NUTS 1 odpowiada poziomowi makroregionów (wyróżnia się również: NUTS 2 – odpowiadający wielkości polskich województw, NUTS 3 – obejmujący obszar tzw. podregionów, NUTS 4 – dotyczący powiatów, a także NUTS 5 – obejmujący gminy) [Kruczek, Zmyślony, 2010, s. 13] i to właśnie one stały się obiektami podjętego przez autorów badania. Wobec powyższego, wykorzystując miarę syntetyczną, starano się oszacować funkcję turystyczną niżej wyspecyfikowanych makroregionów Polski:

- centralnego – obejmującego województwa: łódzkie i mazowieckie,
- południowego – reprezentowanego przez województwa: małopolskie i śląskie,
- wschodniego – w skład którego wchodzi województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie,
- północno-zachodniego – obejmującego województwa: lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie,
- południowo-zachodniego – reprezentowanego przez województwa: dolnośląskie i opolskie,
- północnego – obejmującego swym obszarem województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie.

Wśród podstawowych miar stosowanych w badaniach rozwoju funkcji turystycznej wskazuje się na [Kowalczyk, 2002, s. 58–59; Kruczek, Sacha, 1999, s. 15–17; *Turystyka w województwie...*, 2007, s. 5; Szwichthenberg, Borzyszkowski, 2000, s. 5–11]:

- wskaźnik funkcji turystycznej miejscowości Baretje'a i Deferta, wyrażony liczbą turystycznych miejsc noclegowych, pomnożoną przez 100, przypadającą na liczbę stałych mieszkańców,

- wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, pomnożoną przez 100, przypadającą na liczbę stałych mieszkańców,
- wskaźnik gęstości bazy noclegowej, wyrażony liczbą miejsc noclegowych przypadających na km² powierzchni całkowitej,
- wskaźnik rozwoju bazy noclegowej, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów na liczbę miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania,
- wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata, wyrażony liczbą udzielonych noclegów, pomnożoną przez 100, przypadającą na liczbę stałych mieszkańców,
- wskaźnik wykorzystania pojemności bazy noclegowej, wyrażony liczbą udzielonych noclegów na liczbę miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania,
- wskaźnik gęstości ruchu turystycznego Deferta, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na km² powierzchni całkowitej.

Wyżej wymienione wskaźniki charakteryzują z jednej strony intensywność ruchu turystycznego, zaś z drugiej poziom zagospodarowania turystycznego badanego obszaru, a w szczególności stopień rozwoju bazy noclegowej – w tym kontekście umownie realizujący zapis definicyjny funkcji turystycznej odnoszący się do działalności społeczno-ekonomicznej obszaru. Wskaźniki te stały się podstawą wyznaczenia funkcji turystycznej wybranych do analizy makroregionów.

Podstawy formalne badania rozwoju funkcji turystycznej makroregionów

Diagnoza rozwoju funkcji turystycznej wybranych makroregionów wymaga zgromadzenia danych liczbowych w kolejnych okresach w badanym przedziale czasowym (tab. 1). Założmy, że badanie dotyczy n okresów. Zarejestrowane dane statystyczne można w tym przypadku przedstawić w formie kostki danych. Oś x przedstawia wymiar obiektów, oś y – wymiar zmiennych, a oś t – wymiar czasu.

W podjętej analizie bada się k zmiennych diagnostycznych rozpatrywanych w m obiektach w n okresach. Dowolna liczba w kostce danych jest oznaczona przez x_{ij}^t , gdzie:

- $i = 1, 2, \dots, m$ (numer badanego obiektu-makroregionu),
- $j = 1, 2, \dots, k$ (numer cechy statystycznej opisującej funkcję turystyczną),
- $t = 1, 2, \dots, n$ (moment obserwacji).

Jest to więc wartość j -tej zmiennej diagnostycznej, zaobserwowana w i -tym obiekcie w t -tym momencie [Zeliaś, 2000, s. 98–99].

W przyjętym do analizy zbiorze cech diagnostycznych mogą znajdować się wielkości mające różny kierunek wpływu na badane zjawisko. Rozróżnia się przy tym: stymulanty, destymulanty i nominanty. W celu uzyskania porównywalności wyjściowych zmiennych stosuje się procedurę tzw. normalizacji [Niemczyk, 2001, z. 3–4, s. 289–294]. Wśród wielu tego typu procedur wymienia się [Badania przestrzenne rynku..., 1992, s. 123; Grabiński, Wydymus, Zeliaś, 1978, s. 118–119; Strahl, 1998, s. 63]:

- rangowanie zmiennych – realizację zmiennych wyjściowych zastępuje się ich rangami, które wynikają z uporządkowania obserwacji zgodnie z rosnącymi lub malejącymi wartościami zmiennych odpowiednio dla stymulant i destymulant (lub odwrotnie),
- przekształcenia ilorazowe – wartość zmiennej dzielona jest przez wartość maksymalną, minimalną lub średnią,
- standaryzację – która przebiega według formuły: wartość zmiennej-średnia arytmetyczna / odchylenie standardowe,
- unitaryzację – która prowadzi do stałego, jednostkowego zakresu zmienności cech znormalizowanych.

Tab. 1. Wskaźniki opisujące funkcję turystyczną makroregionów w Polsce w latach 2007–2010 (*Indicators describing tourism function of macroregions in Poland in the years 2007–2010*)

Lata	Wskaźnik Baretje'a i Deferta	Wskaźnik Schneidera	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej Charvata	Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata	Wskaźnik wykorzystania pojemności bazy noclegowej	Wskaźnik gęstości ruchu Deferta
Years	Baretje and Defert index	Schneider index	Charvat index of tourist accommodation density	Accommodation development index	Charvat index of the intensity of tourist traffic	The use of the accommodation capacity index	Defert index of tourist traffic density
Makroregion centralny							
2007	0,670655	42,80938	0,965413	63,83217	84,41992	125,8768	61,62439
2008	0,733181	46,44883	1,056679	63,35243	89,94574	122,6787	66,94315
2009	0,758088	47,80784	1,094036	63,0637	88,61869	116,8976	68,99399
2010	0,814846	53,78048	1,177957	66,00081	96,89409	118,911	77,74612
Makroregion południowo-zachodni							
2007	1,402956	57,30008	1,869308	40,84239	149,6273	106,6515	76,34698
2008	1,436612	57,72337	1,911339	40,18022	150,1539	104,5195	76,79802
2009	1,510465	52,06946	2,008413	34,47248	136,616	90,44637	69,23499
2010	1,45631	54,32643	1,935761	37,30418	137,512	94,42497	72,21196
Makroregion południowy							
2007	1,230042	55,79793	3,540321	45,36263	153,647	124,9121	160,5982
2008	1,317193	55,03269	3,791729	41,78029	155,1224	117,7674	158,4195
2009	1,363341	55,67844	3,927717	40,83969	156,3709	114,6968	160,4068
2010	1,398301	58,49803	4,03198	41,83509	158,285	113,1982	168,6783
Makroregion północno-zachodni							
2007	2,765378	60,9029	2,521834	22,02335	225,4577	81,52871	55,53924
2008	2,794637	64,79496	2,553735	23,18547	239,1957	85,59098	59,20954
2009	2,804069	62,87543	2,567677	22,42293	226,9548	80,93766	57,57483
2010	2,772659	64,89321	2,543901	23,40468	225,8987	81,47367	59,53919
Makroregion północny							
2007	2,610058	56,17686	2,461914	21,52322	199,8294	76,56128	52,98832
2008	2,604003	57,40375	2,461004	22,04442	201,6093	77,42284	54,25141
2009	2,546937	56,36348	2,412257	22,12991	192,3341	75,51586	53,38303
2010	2,488276	57,90029	2,361145	23,26924	187,0299	75,16444	54,94204
Makroregion wschodni							
2007	0,900232	30,54988	0,812527	33,93557	78,23767	86,90835	27,57356
2008	0,897749	31,30389	0,809321	34,86932	80,33986	89,49034	28,22047
2009	0,942107	31,58145	0,848312	33,52214	82,14073	87,18829	28,43722
2010	0,988485	33,06216	0,888878	33,44729	85,87906	86,87943	29,73058

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [GUS, Bank Danych Lokalnych].

W prowadzonych w niniejszym artykule badaniach zastosowano normalizację opartą na przekształceniach ilorazowych, przyjmując propozycję normalizacji zmiennych za D. Strahl [1998, s. 67]:

dla stymulant:

$$z_{rj} = \frac{x_{rj}}{\max_i \{x_{rj}\}} \quad \max_i \{x_{rj}\} > 0 \quad (1)$$

gdzie:

z_{rj} – znormalizowane wartości j -tej realizacji zmiennej X_{rj} ,

x_{rj} – wartości j -tej zmiennej w r -tym obiekcie,

a dla destymulant:

$$z_{rj} = \frac{\min_i \{x_{rj}\}}{x_{rj}} \quad x_{rj} > 0 \quad (2)$$

Budowa syntetycznego miernika funkcji turystycznej makroregionów

Ponieważ zmienne należące do zbioru X w niniejszym badaniu są stymulantami, zatem znormalizowane wartości dla poszczególnych zmiennych obliczono według wzoru (1), a ich wielkości zestawiono w tab. 2.

Tab. 2. Znormalizowane wskaźniki cząstkowe funkcji turystycznej makroregionów w Polsce w latach 2007–2010 (*Normalized partial indicators of the tourism function of macroregions in Poland in the years 2007–2010*)

Lata	Wskaźnik Baretje'a i Deferta	Wskaźnik Schneidera	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej Charvata	Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata	Wskaźnik wykorzystania pojemności bazy noclegowej	Wskaźnik gęstości ruchu Deferta
Years	<i>Baretje and Defert index</i>	<i>Schneider index</i>	<i>Charvat index of tourist accommodation density</i>	<i>Accommodation development index</i>	<i>Charvat index of the intensity of tourist traffic</i>	<i>The use of the accommodation capacity index</i>	<i>Defert index of tourist traffic density</i>
Makroregion centralny							
2007	0,23917	0,65969	0,23944	0,96714	0,35293	1,00000	0,36534
2008	0,26147	0,71577	0,26207	0,95987	0,37603	0,97459	0,39687
2009	0,27035	0,73672	0,27134	0,95550	0,37049	0,92867	0,40903
2010	0,29059	0,82875	0,29215	1,00000	0,40508	0,94466	0,46091
Makroregion południowo-zachodni							
2007	0,50033	0,88299	0,46362	0,61882	0,62554	0,84727	0,45262
2008	0,51233	0,88951	0,47404	0,60878	0,62774	0,83033	0,45529
2009	0,53867	0,80239	0,49812	0,52230	0,57115	0,71853	0,41046
2010	0,51936	0,83717	0,48010	0,56521	0,57489	0,75014	0,42810
Makroregion południowy							
2007	0,43866	0,85984	0,87806	0,68730	0,64235	0,99234	0,95210
2008	0,46974	0,84805	0,94041	0,63303	0,64852	0,93558	0,93918
2009	0,48620	0,85800	0,97414	0,61878	0,65374	0,91118	0,95096
2010	0,49867	0,90145	1,00000	0,63386	0,66174	0,89928	1,00000
Makroregion północno-zachodni							
2007	0,98620	0,93851	0,62546	0,33368	0,94257	0,64769	0,32926
2008	0,99664	0,99849	0,63337	0,35129	1,00000	0,67996	0,35102
2009	1,00000	0,96891	0,63683	0,33974	0,94882	0,64299	0,34133
2010	0,98880	1,00000	0,63093	0,35461	0,94441	0,64725	0,35297
Makroregion północny							
2007	0,93081	0,86568	0,61060	0,32611	0,83542	0,60822	0,31414
2008	0,92865	0,88459	0,61037	0,33400	0,84286	0,61507	0,32163
2009	0,90830	0,86856	0,59828	0,33530	0,80409	0,59992	0,31648
2010	0,88738	0,89224	0,58560	0,35256	0,78191	0,59713	0,32572
Makroregion wschodni							
2007	0,32104	0,47077	0,20152	0,51417	0,32709	0,69042	0,16347
2008	0,32016	0,48239	0,20073	0,52832	0,33588	0,71094	0,16730
2009	0,33598	0,48667	0,21040	0,50791	0,34340	0,69265	0,16859
2010	0,35252	0,50949	0,22046	0,50677	0,35903	0,69019	0,17626

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 1.

Dla zapewnienia porównywalności danych w czasie (analiza podjęta w artykule ma charakter dynamiczny) dokonano stosownych wyliczeń na tzw. obiektookresach. W tym celu uwzględniono wartości maksymalne wybrane dla każdej zmiennej jednorazowo, dla całego okresu badania. Na podstawie znormalizowanych zmiennych cząstkowych skonstruowano następnie zmienną syntetyczną o charakterze stymulanty, obliczoną jako średnia arytmetyczna:

$$Z_i = \frac{1}{m} \cdot \sum_{j=1}^m z_{ij} \quad j=1,2,\dots,m \quad (3)$$

gdzie:

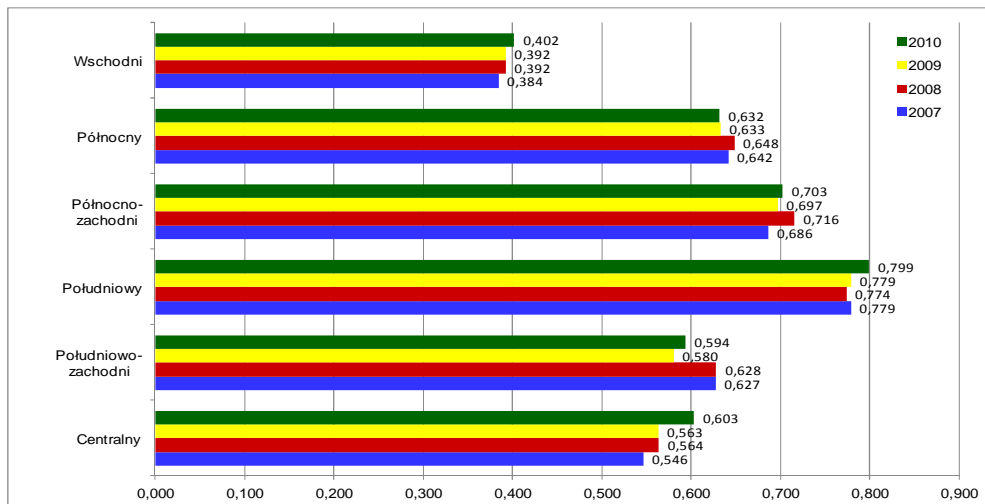
Z_i – zmienna syntetyczna,

z_{ij} – znormalizowane wartości j -tej realizacji zmiennej x'_{ij} ,

Wskaźniki syntetyczne funkcji turystycznej makroregionów prezentuje rys. 3.

Analiza kształtowania się funkcji turystycznej makroregionów w Polsce w latach 2007–2010

Spśród przyjętych do analizy makroregionów wysokie wskaźniki funkcji turystycznej, liczone wskaźnikiem syntetycznym (rys. 3), odnotowuje się w makroregionie południowym, natomiast najniższe we wschodnim.

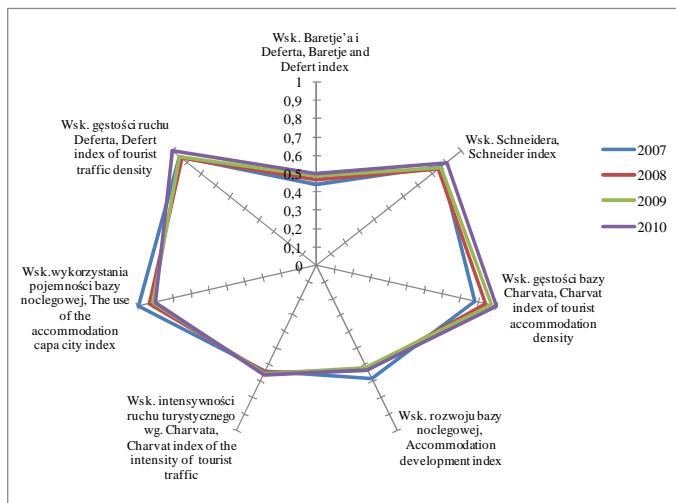

Rys. 3. Wskaźniki syntetyczne funkcji turystycznej makroregionów w Polsce w latach 2007–2010 (*Composite indicators of the tourism function of macroregions in Poland in the years 2007–2010*)

Źródło: opracowanie własne.

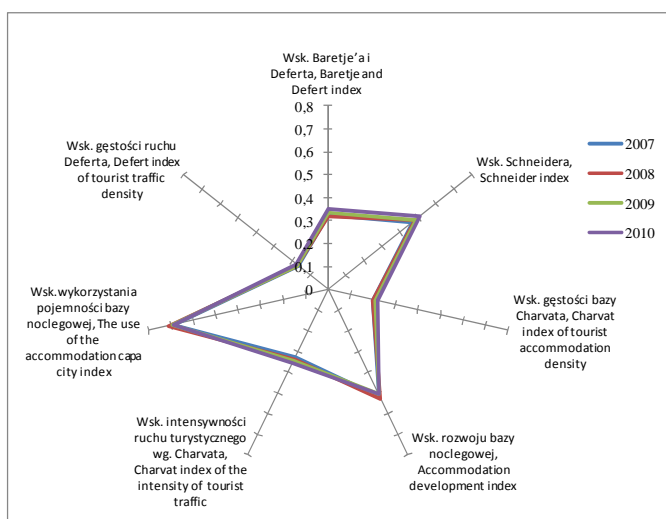
Województwa reprezentujące makroregion południowy – Małopolska i Śląsk – to bez wątpienia obszary atrakcyjne turystycznie z dobrze rozwiniętą infrastrukturą turystyczną, zwłaszcza w zakresie bazy noclegowej. Jeśli przyjrzeć się danym zestawionym w tab. 1, dostrzega się, że na tle pozostałych regionów właśnie ten osiąga znaczące wskaźniki w zakresie gęstości bazy noclegowej i ruchu turystycznego. Relatywnie wysokie wartości odnotowuje się również w kwestii wykorzystania pojemności bazy noclegowej (rys. 4).

Niskie wskaźniki funkcji turystycznej dostrzega się z kolei w makroregionie wschodnim. W porównaniu do pozostałych obszarów województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie, reprezentujące makroregion wschodni, osiągają niskie poziomy wskaźników syntetycznych funkcji turystycznej w badanym okresie (por. rys. 3). Wynika to z faktu, że legitymują się one relatywnie najniższym wskaźnikiem gęstości ruchu turystycznego, a także małą liczbą turystycznych miejsc noclegowych przypadającą na liczbę stałych mieszkańców (rys. 5). W porównaniu do regionu osiągającego wysokie wskaźniki funkcji turystycznej, tj. makroregionu południowego (rys. 4), makroregion wschodni legitymuje się niemal wszystkimi niskimi wskaźnikami.

Rys. 4. Struktura wskaźnika funkcji turystycznej makroregionu południowego Polski w latach 2007–2010 (*The structure of tourism function indicators of southern macroregions in Poland in the years 2007–2010*)

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 5. Struktura wskaźnika funkcji turystycznej makroregionu wschodniego Polski w latach 2007–2010 (*The structure of tourism function indicators of eastern macroregions in Poland in the years 2007–2010*)

Źródło: opracowanie własne.

Celem artykułu było udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy kryzys gospodarczy XXI w. wpłynął na kształtowanie się funkcji turystycznej makroregionów Polski. Analiza danych zestawionych na rys. 3 pozwala stwierdzić, że w zbiorze badanych obiektów w przypadku niemal każdego z nich wskaźnik syntetyczny w 2009 r. w porównaniu do roku poprzedniego zmniejszył się, ale jednocześnie można znaleźć również taki makroregion – południowy, w którym wskaźnik syntetyczny funkcji turystycznej wzrósł.

Wyraźne spadki w 2009 r. w porównaniu do 2008 r. zanotowano zwłaszcza w takich makroregionach, jak północny, północno-zachodni, a zwłaszcza południowo-zachodni (spadek o 7,6%). Rok później wskaźniki te były już większe lub podobne do tych z 2009 r. Ponadto

w 2010 r., w porównaniu do roku poprzedniego, niemal we wszystkich badanych regionach dało się zauważyć wzrosty wskaźnika syntetycznego funkcji turystycznej (z wyjątkiem makroregionu północnego, gdzie zaobserwowano znikomy jego spadek). Największy wzrost w 2010 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowany został w makroregionie centralnym. W tym czasie wskaźnik syntetyczny funkcji turystycznej województw łódzkiego i mazowieckiego był większy o 7,1% w porównaniu do roku poprzedniego.

W świetle przedstawionych rozważań można skonstatować, że istnieją przesłanki do stwierdzenia, iż kryzys wpłynął na kształtowanie się funkcji turystycznej makroregionów Polski. Niemal we wszystkich odnotowano spadki wskaźnika syntetycznego funkcji turystycznej w 2009 r. w porównaniu z rokiem poprzednim. Regiony, jak każdy podmiot rynkowy, nie są organizmami zamkniętymi, ale współpracującymi z otoczeniem na zasadzie naczyń połączonych, w którym to otoczeniu w pierwszej połowie XXI w. kluczową rolę w ich funkcjonowaniu odgrywał stan koniunktury gospodarczej na świecie. Należy jednak podkreślić, że odnotowane w 2010 r. wzrosty wskaźników syntetycznych mogą być konsekwencją m.in. wzrostu znaczenia destynacji o korzystnych kursach wymiany walut (*Value for money destinations*), do których Polska ze swoimi atrakcyjnymi regionami należała i wciąż należy. Progres, o którym mowa, może być również konsekwencją rozbudowy i modernizacji infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, a nie można zapominać, że Polska w tym czasie realizowała wiele przedsięwzięć infrastrukturalnych w ramach przygotowań do wielkiego wydarzenia sportowego – Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012.

Uwagi końcowe

Konkludując, można stwierdzić że:

- spośród sześciu przyjętych do analizy makroregionów w czterech z nich w 2009 r. w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano spadki wskaźnika syntetycznego funkcji turystycznej, w jednym wskaźnik ten pozostał na takim samym poziomie, a w jednym (w makroregionie południowym) zanotowano wzrost tego wskaźnika,
- w badanym okresie wskaźnik funkcji turystycznej obszaru był największy w województwach śląskim i małopolskim,
- w latach 2007–2010 najniższe wskaźniki syntetyczne funkcji turystycznej odnotowano w województwach: lubelskim, podkarpackim, podlaskim i świętokrzyskim, reprezentujących makroregion wschodni. Należy jednak podkreślić rosnącą tendencję tego wskaźnika w wyspecyfikowanych jednostkach administracyjnych w analizowanym okresie.

Bibliografia

1. Mynarski S. (red.), (1992), *Badania przestrzenne rynku i konsumpcji, Przewodnik metodyczny*, PWN, Warszawa.
2. Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A., (1978), *Modele ekonometryczne w procesie prognozowania*, AE, Kraków.
3. Kowalczyk A., (2002), *Geografia turystyki*, PWN, Warszawa.
4. Kruczek Z., Sacha S., (1995), *Geografia atrakcji turystycznych Polski*, Oficyna Wydawnicza Ostoja, Kraków.
5. Kruczek Z., Zmyślony P., (2010), *Regiony turystyczne*, Proksenia, Kraków.
6. Matczak A., (1989), *Problemy badania funkcji turystycznej miast Polski, Funkcja turystyczna*, „Acta Universitatis Lodzianis, Turyzm” z. 5, Łódź.
7. Niemczyk A., (2001), *Poziom rozwoju społecznego w nowym układzie administracyjnym Polski*, „Przegląd Statystyczny” z. 3–4.
8. Niemczyk A., Seweryn R., (2011), *Przyjazdy turystów amerykańskich do Krakowa w obliczu kryzysu*, [w:] A. Gotowt-Jeziorska, K. Łopaciński (red.), *Turystyka w Polsce w okresie kryzysu*, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa.

9. Niemczyk A., Seweryn R., (2012), *Kryzys XXI wieku a zmiany w popycie na usługi turystyczne (na przykładzie Krakowa)*, Zeszyty Naukowe nr 35, Kolegium Gospodarki Światowej, SGH, Warszawa.
10. Strahl D. (red.), (1998), *Taksonomia struktur w badaniach regionalnych*, AE, Wrocław.
11. Szwichenberg A., Borzyszkowski J., (2000), *Dyskusja nad miernikami funkcji turystycznej miejscowości*, „Problemy Turystyki” nr 1–2.
12. UNWTO World Tourism Barometr, (2012), vol. 10, January.
13. UNWTO Tourism Highlights, (2012), Madrid.
14. Zeliaś A. (red.), (2000), *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.

Bibliografia elektroniczna

1. GUS, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks, [12.03.2011].
2. *Trendy w turystyce światowej*, <http://www.intur.com.pl/trendy.htm#tab1> [1.03.2012].
3. *Turystyka w województwie dolnośląskim w 2006 r.*, (2007), Urząd Statystyczny we Wrocławiu, s. 5, [online], http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_turystyka.pdf, [1.02.2009].
4. Łaciak J., (2010), *Krajowe i zagraniczne wyjazdy Polaków w 2009 roku*, wyniki badań IT i MSiT, [online], dms.msport.gov.pl/app/document/file/1727/Wyj_Pol_2009.doc?, [1.03.2012].

Tourist functions of Polish macroregions in the light of the economic crisis of the XXI century

Summary

The aim of this article is to present the development of the tourist function of Polish macroregions. By means of statistical data from the Central Statistical Office of Poland, a set of measures have been implemented to identify the synthetic indicators of the tourist function used for the analysis of the regions. The analysis aims to provide an answer to the following question: Has the global economic crisis of the XXI century altered the assessment of the ability of the analysed regions to fulfill their tourist function? Which of the analysed regions are characterized with high indicators of the tourist function and which of them might be negatively assessed in this respect?

In the light of the analysis carried out it is possible to infer that the crisis affected the process of shaping the tourist function of Polish macroregions in which an indicator of a tourist function in 2009 decreased in comparison with the previous year. This might serve as a proof of dependency between the tourist area, its factors and the global economy. However, it seems necessary to emphasise that in the year 2010 an increase of a synthetic indicator of the tourist function has been noted in most regions included in the studies. The authors believe that such results might have a clear connection with the depreciation of the Polish zloty on financial markets and thus an increase in Poland's attractiveness as a tourist destination. The second stimulant counteracting the factors weakening the tourist function of macroregions were infrastructure investments connected with Poland's preparations for the European Football Championships – EURO 2012.